

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

ФИЛОЛОГИЯ ФАКУЛЬТЕТІ

А. БАЙТҰРСЫНҰЛЫ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ТІЛ БІЛІМІ КАФЕДРАСЫ

**«ҚАЗІРГІ ҚАЗАҚ ТІЛІНІҢ ЛЕКСИКОЛОГИЯСЫ МЕН ЛЕКСИКОГРАФИЯСЫ»
ПӘНІ БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ БАҚЫЛАУ БАҒДАРЛАМАСЫ**

**ІІSKYa 1202
ID ID 1658195**

«6B02305 - Қазақ филологиясы» мамандығы білім беру бағдарламалары

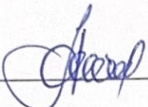
**Курс – 1
Семестр – 1
Кредит саны – 5**

Алматы 2025

Пән бойынша қорытынды емтихан бағдарламасын филология ғылымдарының кандидаты, доцент Бақытгүл Райханқызы Құлжанова құрастырды.

Пән бойынша қорытынды емтихан бағдарламасы «6B02305 - Қазақ филологиясы» мамандығы білім беру бағдарламалары негізінде әзірленді.

А. Байтұрсынұлы атындағы қазақ тіл білімі кафедрасының отырысында қаралып ұсынылды. Хаттама №1. 29.08. 2025 ж.

Кафедра меңгерушісі Ә.Ж. Әміров

1. ПӘННІҢ ТАҚЫРЫПТЫҚ БАҒДАРЛАМАСЫ

Пәннің мақсаты	Оқытудан күтілетін нәтижелер (ОН) Пәнді оқыту нәтижесінде білім алушы қабілетті болады	ОН қол жеткізу индикаторлары (ЖИ)
Қазақ тілінің лексикологиясы мен лексикографиясы пәнін оқытудағы мақсат-студентке қазақ тілінің барлық сөздік қоры мен сөздік құрамы туралы мәліметтерді меңгерту. Семинар сабақтарында өтілген дәрісті бекіту мақсатында түрлі пысықтау жаттығуларын жасап, білімдерін бекітеді. Бакалаврларға сөздердің мағынасы, шығу тегі, төркіні, стильдік мәні мен сипаты, қолданылу қабілеттілігі туралы, жалпы алғанда, тілдің лексикалық жүйесі туралы жан-жақты мағлұмат беру. Сондай-ақ өзіндік тілдік бірлік ретінде фразеологизмдердің тұлғалық, мағыналық ерекшеліктерін, құрамы мен құрылысын оқыту да пәннің негізгі мақсатына енеді.	1. Ұғым, мағына және сөз туралы түсініктерді, лексика-семантикалық категорияларды меңгерту.	1.1. Лексикология ғылымының зерттеу нысанын зерделейді; 1.2. лексикологияның негізгі ұғымдарын білетін болады; 1.3. лексикалық, грамматикалық, терминдік, контекстік, бейтараптық мағыналарды ажыратады.
		1.1. Лексикология ғылымының зерттеу нысанын зерделейді; 1.2. лексикологияның негізгі ұғымдарын білетін болады;
	2. Лексикалық мағыналардың типтерін ажыратуды түсіндіру. Сөздердің мағыналық қатынасына қарай жіктелуін, сөз мағынасы дамуының ішкі-сыртқы факторларын түсіндіру. Сөз мағынасының метафора, метонимия, синекдоха, қызмет бірлігі бойынша ауысуын ажыратуды меңгерту. Табу, эвфемизм, дисфемизмдердің өзіне тән белгілерін ажыратуды түсіндіру. Сөздің лексика-семантикалық топтарының өзіне тән белгілерін түсіндіру.	2.1. Лексикалық мағыналардың типтерін білетін болады; 2.2. сөз мағынасының түрлерін меңгереді. Сөз мағынасы дамуының ішкі-сыртқы факторларын білетін болады; 2.3. Мәтіннен метафора, метонимия, синекдоха, қызмет бірлігі бойынша сөз мағынасы дамуының мысалдарын таба алатын болады;
	3. Қазіргі қазақ тілінің лексикографиясы мәселелерін түсіндіру. Лексикографиялық еңбектерді өз беттерінше талдай алуды үйрету.	3.1.Сөздің лексика-семантикалық топтарын ажырата алады 3.2. Лексикографиялық еңбектер туралы мәлімет алады; 3.3. Түрлі сөздіктермен өз беттерінше талдап жұмыс істей алады.
		3.1.Сөздің лексика-семантикалық топтарын ажырата алады
	4. Қазіргі қазақ тілі лексикасының тарихи құрамын, стильдік топтардың ұқастықтары мен	4.1. Сөздердің стильдік топтарын ажырата алады;

	айырмашылықтарын аңғарып, ажыратуды түсіндіру. Негізгі сөздік қор мен сөздік құрамды ажырату жолдарын анықтау.	4.2. Қазіргі қазақ тілі лексикасының тарихи құрамын білетін болады; 4.3. Негізгі сөздік қор мен сөздік құрамның ара-қатынасын ажырата алатын болады
Пререквизиттер	Қазіргі қазақ тілінің фонетикасы мен фонологиясы.	
Постреквизиттер	Қазақ әдеби тілінің тарихы. * Қазіргі қазақ тілінің морфологиясы, *Қазіргі қазақ тілінің синтаксисі. Қазақ тілінің стилистикасы,	
Оқу ресурстары	Негізгі әдебиеттер: 1. Сағындықұлы Б., Құлжанова Б.Р. Қазіргі қазақ тілінің лексикологиясы мен лексикографиясы. Оқулық. Алматы, 2024 ж. 2.. Сағындықұлы Б., Құлжанова Б.Р. Қазіргі қазақ тілі. Лексикология Алматы, 2018. 3.Сағындықұлы Б. Қазіргі қазақ тілі. Лексикология. Алматы, 2003. 4.Сағындықұлы Б. Қазіргі қазақ тілі. Лексикология. Алматы, 2008. 5.Құлжанова Б.Р. Қазіргі қазақ тілі. Лексикология. (Сөздік құрам).Оқу құралы. Алматы, 2015. 6.Хасанов Ғ.Қ. Лингвистикалық семантика. Орал, 2014. 7.Аханов К. Тіл білімінің негіздері. Алматы, 2000. 8.Болғанбайұлы Ө., Қалиұлы Ғ. Қазіргі қазақ тілінің лексикологиясы мен фразеологиясы. Алматы, 2006. 9.Хасанов Ғ.Қ. Лексикалық мағына. Орал, 2005. Қосымша 1.Болғанбаев Ө. Қазақ тіліндегі синонимдер. Алматы, 1980 2.Болғанбаев Ө. Қазақ тілінің лексикологиясы. Алматы, 1988. 3.Жұбанов Қ. Қазақ тілі жөніндегі зерттеулер. Алматы, 1966 4.Кеңесбаев І. Қазақ тілінің фразеологиялық сөздігі. Алматы, 1977. 5.Балақаев М. Қазақ әдеби тілі және оның нормалары. Алматы, 1984. 6.Балақаев М., Жанпейісов Е., Томанов М., Манасбаев Б. Қазақ тілінің стилистикасы. Алматы, 1974 7.Барлыбаев Р. Қазақ тіліндегі сөз мағынасының кеңеюі мен тарылуы. Алматы, 1968 8.Рүстемов Л. Қазіргі қазақ тіліндегі араб, парсы кірме сөздері. Алматы, 1982. 9.Хасанов Б. Қазақ тілінде сөздердің метафоралық қолдануы. Алматы,1964. 10.Ұйықбаев И.К. Қазіргі қазақ тіліндегі варианттылық проблемасы. Алматы, 1976 11.Кеңесбаев І., Мұсабаев Ғ. Қазіргі қазақ тілі. Лексика. Алматы, 1962. 12.Қалиев Ғ., Оралбаева М., Төлегенов О. Қазіргі қазақ тілінің жаттығулар жинағы. Алматы, 1983. 13.Аханов К. Қазақ тілі лексикасының мәселелері. Алматы, 1955. 14.Аханов К. Қазақ тіліндегі омонимдер. Алматы, 1958. Сөздіктер: 1. Рүстемов Л. Казахско-русский толковый словарь арабско-иранских заимствованных слов. Алматы: Мектеп, 1989. 2. Кеңесбаев І. Қазақ тілінің фразеологиялық сөздігі. Алматы, 1977. 3. Синонимдер сөздігі. Алматы, 2001. 4. Смағұлова Ғ. Мағыналас фразеологизмдер сөздігі. Алматы: Сөздік-Словарь, 2010.	

	5. Смағұлова Г. Қазақ тілінің фразеологиялық сөздігі. Алматы: 2020. 6. Смағұлова Г. Сөздік: Шет тілден енген жаңа сөздер. Алматы: 2018. 7. Смағұлова Г. и др. Якутско-русский и казахско-русский словарь многозначных фразеологических единиц. Якутск: 2019. 8. Қазақ әдеби тілінің сөздігі. 1-15 том. Алматы: 2006-2011. 9. Момынова Б. Қоғамдық-саяси лексика. Түсіндірме сөздік. Алматы, 2005. 10. Мусин Ж. Қазақ тілінің антонимдер сөздігі. Алматы, 1984. 11. Жұмабекова А. Қазақ тілінің антонимдер сөздігі. Алматы, 2000. 12. Оңдасынов И.Д. Арабша-қазақша сөздік. Алматы, 1969, 1984, 1989. 13. Қазақ тілінің қысқаша этимологиялық сөздігі. Алматы. 1966. 14. Қазақ тілінің диалектологиялық сөздігі. Алматы, 1969. 15. Қазақ тілінің диалектологиялық сөздігі. 1 кітап. Алматы, 1996; 2 кітап. Алматы, 1999 16. Қазақ тілінің синонимдер сөздігі. Алматы, 2005. 17. Қазақ тілінің түсіндірме сөздігі. – Алматы Ғаламтор ресурстары: 1. http://elibrary.kaznu.kz/ru 2. http://window.edu.ru/resource/008/41008 3. https://kazneb.kz/bookView/view/?brId=107101 4. ЖАОК «Кәсіпкерлік: теория, процесс, практика» https://openu.kz/kz/courses/kspkerlk-teoriya-process-praktika.
--	---

Негізгі тақырыптар:

1. Лексикология мен лексикография туралы жалпы мәлімет. Лексикологияның зерттеу нысаны. Мақсаты мен міндеттері. Салалары, тіл білімінде алатын орны.
2. Ұғым, мағына және сөз.
3. Сөз. Сөздің сипаттамасы
4. Сөз мағынасының дамуы. Сөз мағынасы өзгеруінің ішкі және сыртқы себептері.
5. Сөздің лексикалық мағыналарының түрлері (типтері)
6. Сөздің лексика-семантикалық топтары. Қазақ тіліндегі омонимдер.
7. Сөздің лексика-семантикалық топтары Қазақ тіліндегі синонимдер. Қазақ тіліндегі антонимдер.
8. Сөздің қосалқы аталымдары. Табу. Дисфемизмдер. Эвфемизмдер
9. Қазіргі қазақ тілінің лексикографиясы. Сөздіктер туралы жалпы мағлұмат. Түсіндірме сөздіктер.
10. Аударма сөздіктер
11. Тарихи сөздіктер.
12. Қазіргі қазақ тілі лексикасының тарихи құрамы.
13. Қазіргі қазақ тілі лексикасының аймақтық-әлеуметтік топтары.
14. Қазіргі қазақ тілі лексикасының стильдік топтары.
15. Тілдегі арго және жаргон құбылысы. Жаргон сөздер мен Арго сөздердің пайда болуы. Жасалуы.

2. ҚОРЫТЫНДЫ БАҚЫЛАУ ТАПСЫРМАСЫН ОРЫНДАУ ЖӨНІНДЕГІ ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУЛАР, СТАНДАРТТЫ ЖАЗБАША OFFLINE

2.1. Емтихан формасы: Стандартты жазбаша offline. Платформа: Univer АЖ

2.2. Жазбаша емтиханның мақсаты: пәнді зерделеу кезінде меңгерілген оқу нәтижелерін, дағдылар мен құзыреттерді, өз ойларын жазбаша нысанда қысқынды баяндай білуін, өз көзқарасын дәлелді дәлелдеуді көрсету.

2.3. Тапсырманы орындаудан күтілетін нәтижелер:

Жазбаша емтиханның бір билеті оқытылған курс бойынша оқу нәтижелерін анықтайтын және төменде сипатталған критерийлер бойынша бағаланатын 3 сұрақтан тұрады:

1-сұрақ - Курс теориясы мен тұжырымдамасын білу; баяндаудың қысқындылығы. Курс мазмұнында баяндалатын теориялық ережелерді түсіну және мысалдармен растау.

2-сұрақ. Таңдаулы әдістеме мен технологияны жазбаша практикалық тапсырмаларға қолдану. Практикалық тапсырмада берілген негізгі мәселені ашу және шешу.

3-сұрақ - Ұсынылған практикалық тапсырмаға таңдалған әдістеменің қолданылуын бағалау және жазбаша сыни талдау. Жеке практикадан алынған нәтиженің негіздемесі.

2.4. Емтихан өткізу рәсімі.

2.4.1. Стандартты жазбаша offline емтихан бекітілген кестеге сәйкес өткізіледі.

2.4.2. Жазбаша offline емтихан басталғанға дейін 15 минут бұрын кезекші оқытушы білім алушылардың жеке куәлігі бойынша жеке басын тексеруді жүзеге асырады, білім алушыларды келу парағында көрсетілген отырғызу орындарына отырғызады.

2.4.3. Жазбаша offline емтиханға студент орнына басқа адам келген жағдайда кезекші оқытушы осы Қағидаларды бұзғаны туралы тиісті акт жасайды.

2.4.4. Кешіккен білім алушылар емтиханға жіберілмейді.

2.4.5. Емтихан кезінде кезекші оқытушы білім алушылардың бекітілген нұсқаулыққа сәйкес мінез-құлық ережелерін сақтауын бақылауды жүзеге асырады.

2.4.6. Емтиханға бөлінген уақыт аяқталғаннан кейін кезекші оқытушы:

1) емтихан жұмыстарын жинайды;

2) әр жұмысқа жұмыс жазудың аяқталу белгісін жауап парақтарында - X литерін қояды;

3) жауап парақтарын келу парақтарымен бірге деканат маманына шифрлауға ұсынады.

2.4.7. Шифрлау үшін жұмыстарды ұсыну кешіктірілген жағдайда тиісті акт жасалады.

2.4.8. Емтиханда білім алушыларға өздерімен бірге шпаргалкаларды, ұялы телефондарды, смарт-сағаттарды және қосалқы ақпаратқа рұқсатсыз қол жеткізу үшін пайдаланылуы мүмкін басқа да техникалық және өзге де құралдарды пайдалануға тыйым салынады. Басқа білім алушылармен және бөгде адамдармен сөйлесуге, жауаптарға аты-жөнін немесе өзге де сәйкестендіру жазбаларын жазуға тыйым салынады.

2.4.9. Егер білім алушы емтиханға келіп, билет бойынша жауап беруден бас тартса, емтихан тапсыру «F» бағасы ретінде бағаланады.

2.4.10. Дәлелді себеп болмаған жағдайда емтиханға келмеу «F» бағасы ретінде бағаланады.

2.4.11. Білім алушы осы тармақтардың біреуін немесе бірнешеуін бұзған жағдайда емтихан жұмысын жою актісі (бұдан әрі - Акт) толтырылады, пән үшін «F» («қанағаттанарлықсыз») бағасы қойылады.

2.4.12. Емтиханда осы Ережені қайталап бұзғаны үшін білім алушы Әдеп жөніндегі факультет кеңесінің қарауына ұсынылады.

2.4.13. Пән бойынша қорытынды баға емтихан өткізілгеннен кейін 1 ай ішінде, оқушы қашықтықтан білім беру технологияларын және/немесе емтиханда мінез-құлық ережелерін қолдана отырып қорытынды бақылау жүргізу үшін нұсқаулықтарды бұзғаны анықталған жағдайда: шпаргалкаларды, ұялы телефондарды пайдалану, келіссөздер жүргізу және т.б. Актіні толтыра отырып, бақылау бейнекамераларынан жазбалар негізінде жойылуы мүмкін. Актінің күші жойылуға және апелляцияға жатпайды.

2.4.14. Емтихандардағы барлық тәртіп бұзушылықтар білім алушының транскриптіне енгізіледі.

3. БАҒАЛАУ САЯСАТЫ

ҚОРЫТЫНДЫ БАҚЫЛАУДЫ КРИТЕРИАЛДЫ БАҒАЛАУ РУБРИКАТОРЫ

Пән: «Қазіргі қазақ тілінің лексикологиясы мен лексикографиясы»

Форма: Стандартты жазбаша офлайн

Платформа: Univer АЖ

№	Критерий/ балл	Дескрипторлар			Қанағаттанарлықсыз	
		Өте жақсы	Жақсы	Қанағаттанарлық	25–49% (8-14 балл)	0–24% (0-7 балл)
1 сұрақ 30 балл	Курс теориясы мен тұжырымдамаларын білу және түсіну	«Өте жақсы» деген баға сұрақтың жан-жақты түсіндірмесі, әрбір қорытынды мен мәлімдеме үшін егжей-тегжейлі дәлелі бар, логикалық түрде құрастырылған және әзірленген тақырыптардан мысалдармен расталған жауап үшін қойылады.	«Жақсы» деген баға сұрақтың толық, бірақ толық емес қамтылуын, негізгі ережелердің қысқартылған аргументтерін қамтитын және материалды беру логикасы мен реттілігін бұзуға мүмкіндік беретін жауапқа қойылады. Жауапта стильдік қателер мен терминдерді дұрыс қолданбауы кедергі келтірмейді.	«Қанағаттанарлық» бағасы билетте ұсынылған сұрақтарды толық қамтымаған, негізгі ойларды үстірт дәлелдейтін, баяндауағы композициялық теңгерімсіздіктерге, материалды баяндау логикасы мен реттілігін бұзуға жол берген жауапқа қойылады. Әзірленген жазбаларынан мысалдармен теориялық ойлары көрсетілмейді.	Қойылған сұрақтарды дұрыс қамтымау, қате дәлелдеу, фактілік және сөздік қателер, дұрыс емес қорытындыны болжау.	Негізгі ұғымдарды, теорияларды білмеу ...; Қорытынды бақылауды өткізу ережесін бұзу.

2 сұрақ 30 балл	Таңдалған әдістеме мен технологияны нақты практикалық тапсырмаларға қолдану	Оқу тапсырмасын толық орындау, қойылған сұраққа егжей-тегжейлі, дәлелді жауап беру, содан кейін құрстың практикалық мәселелерін шешу;	Оқу тапсырмасын ішінара орындау, толық емес, құрстың практикалық мәселелерін толық шешпей қойылған сұраққа дәлелді жауап беру; курс бойынша ғылыми тіл нормаларын сауатсыз пайдалану;	Материал фрагменттелген, логикалық дәйектілікті бұза отырып, нақты және семантикалық дәлсіздіктерге жол беріледі, құрстың теориялық білімі үстірт қолданылады.	Тапсырманы шешудің ұтымсыз әдісі немесе жеткілікті ойластырылмаған жауап жоспары; тапсырмаларды шеше алмау, тапсырмаларды жалпы түрде орындау; нормадан асатын қателіктер мен кемшіліктердің болуы.	Тапсырмаларды шешу үшін білімді, алгоритмдерді қолдана алмау; қорытынды және нәтиже жасай алмау. Қорытынды бақылау жүргізу қағидаларын бұзу.
№ 3 сұрақ 40 балл	Таңдалған әдістеменің ұсынылған практикалық тапсырмаға қолданылуын бағалау және талдау, алынған нәтиженің негіздемесі	Ғылыми ұстанымды және қолданылған әдістеме мен технологияны дәйекті, қисынды және дұрыс негіздеу, сауаттылық, ғылыми тіл нормаларын сақтау, жалпы дұрыс тұжырымдарға әсер етпейтін материалды ұсынуда 1-2 дәлсіздікке жол беріледі (+графикалық деректер арқылы негіздеу нәтижелерін визуализациялау).	Тұжырымдамалық материалды пайдалануда 3-4 дәлсіздікке, жалпылау мен тұжырымдардағы кішігірім қателіктерге жол беріледі, бұл тапсырманың жақсы жалпы деңгейіне әсер етпейді.	Негізделген ғылыми ережелердің қолданылуы туралы тұжырымдар нақты емес және нәтижесіз, стилистикалық және грамматикалық қателіктер бар, сонымен қатар практикалық шешімнің нәтижелерін өңдеуде дәлдік пайдаланылды.	Тапсырма өрескел қателіктермен орындалды, сұрақтарға жауаптар толық емес, тұжырымдамалық материалдар мен дәлелдер нашар пайдаланылды.	Тапсырма орындалмады, қойылған сұрақтарға жауаптар жоқ, талдау материалдары мен құралдары пайдаланылмады. Қорытынды бақылау жүргізу қағидаларын бұзу.

Қорытынды бағаны есептеу формуласы:
 Қорытынды баға (ҚБ) = (% 1 + % 2 + % 3 + % 4 + % 5 + % 6) / 6, мұнда % - критерий бойынша тапсырманың орындалу деңгейі,
 К - критерийлердің жалпы саны.

Қорытынды балды есептеу мысалы

№	Балл	«Қанағаттанарлық»		
		«Өте жақсы»	«Жақсы»	«Қанағаттанарлық»
		90-100 %	70-89 %	50-69 %
		100		25-49 %
				0-24 %
1.	Критерий 1			
2.	Критерий 2			
3.	Критерий 3		75	
4.	Критерий 4			60
5.	Критерий 5			45
6.	Критерий 6	100		
			49	
	Қорытынды %	200	75	94
				200 + 75 + 60 + 94 = 429
				429 / 6 критерий = 71,5
				Қорытынды балл в % = 72

Оқыту және білім беру сапасы бойынша
 Академиялық комитетінің төрағасы

Кафедра меңгерушісі

Оқытушы

Сарсенбай А.А.

Амиров А.Ж.

Құлжанова Б.Р.